

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 17 nr. 5

FORENINGEN FOR KIRKEGÅRDSKULTUR

Generalforsamling

Foreningen afholder sin årlige, ordinære generalforsamling kl. 11 lørdag den 30. juni 1951 på Hotel Øresund i Helsingør. Dagsorden iflg. lovene. — Kl. 12,30 frokost samme Sted. — Kl. 14 andagt ved biskop *C. J. Scharling*. — Kl. 14,30 foretages udflugt til kirkegårde m. m. Kl. 18 middag på Hotel Øresund, og kl. 20 offentligt møde samme sted, hvor biskop *Scharling* og kirkegårdsinspektør *Hans Rønø* vil holde foredrag om aktuelle kirkegårdsproblemer. Søndag formiddag foranstaltet udflugt til Helsingborg, hvor bl. a. krematoriet beses. Nærmere oplysninger herom samt tilmeldelse sker hos sekretæren. NB. Husk for besøg i Helsingborg at medbringe gyldigt pas.

April 1951.

p. b. v.

C. J. Scharling.

/ H. F. Jegsen.

Nye medlemmer

Afdeling A.

254. Tveje-Merløse menighedsråd.

Afdeling C.

962. Havebrugskand., overgartner Henry Nielsen, Vendsysselvej 14, Kbh. V.

963. Anlægsgartner N. E. Jeppesen, Hornbæk.

964. Tegner Kai Weischer, Strandboulevard 12², Kbh. Ø.

Afdeling D.

116. Grindheim, Kristianssand S., Norge.

117. Herredsgartner Ole Schjesvald, Nøtterøy, Norge.

Kontingentet 1951/52

Som meddelt i januarnummeret af *Vore Kirkegårde* er de nye satser for kontingentet fra 1. april følgende: Menighedsråd, kirkegårdsbestyrelser, foreninger og institutioner betaler fremtidig 12 kr. og modtager herfor 1 eksemplar af bladet. Ønskes flere eksemplarer af *Vore Kirkegårde*, er kontingentet 8 kr. pr. leveret eksemplar. Medlemskab med 3 eksemplarer af bladet koster således $8 \times 3 = 24$ kr. årligt. Personlige medlemmer betaler fremtidig 8 kr. årligt, medlemmer i udlandet dog 10 kr.

Kontingentet for 1951/52 bedes venligst indbetalt på postkonto 11915 (Foreningen for Kirkegårdskultur, kassereren, Roskilde) i løbet af 14 dage. Efter 1. maj udgår postopkrævningerne med

tillæg af porto. Medlemmer i udlandet bedes fremsende beløbet gennem deres bankforbindelse.

Hans Rønø.

Annoncer og annoncepriser

Dersom det ikke kunne betale sig at avertere, må der regnes med, at der ikke blot er ti-tusinder af ufornuftige forretningsmænd og firmaer i dette land, men at ethvert økonomisk basis for udsendelse af dagblade hvilede på et falsk grundlag. Og desuden måtte et af de nyeste skud på videnskabsstamme: reklamevidenskaben, ligeså hvile på et forkert grundlag og docere falske læresætninger. Selvfølgelig kan det betale sig at avertere, — hvordan skulle ellers et „Ginge-mærke“ eller et „Barbet“ blive noget, man tager stilling til, om ikke avertering og anden reklame lancerede dem? Men der må averteres på rigtig måde og på rigtigt sted. Hvem, der ikke har noget at sælge til det store publikum, men til en særlig kreds af læsere med en vis faglig indstilling, spiller sine annoncer, dersom de ikke placeres i de organer, som netop holdes og læses af de særligt interesserede. Dette er de faglige og kulturelle tidsskrifters store styrke: de, som holder disse blade, holder dem af ganske særlig interesse, og de er hos dem ikke som en avis, der læses om morgenen og allerede efter frokost er blevet forældet, for næste morgen at gå i skraldespanden, i kakkelovnen eller til papirindsamlingen. De faglige og kulturelle tidsskrifter ligger fremme på læsebordet i uger eller måske måneder, og herfra går de ikke til papirmøllen, men de går til reolen, hvor den varige litteratur opstilles. Og på deres annoncesider søger den, som skal have noget, som netop er specielt for vedkommendes branche, adresserne på de firmaer, som har de specielle varer, og som er så kloge at tilbyde dem på netop dette sted.

Hvad angår priserne for sådanne annoncer, plejer de at stå i forhold til oplaget; jo større oplaget gøres, des mere slagkraft må der være i at anbringe annoncen netop her, for des flere af de særlige interesserede må antages at læse den. Når så desuden trykkepriser, clicheer, porto og endnu mere stiger, er det forståeligt, om også annoncepriserne må a jourføres. Efter at vore priser for annoncer har ligget på det samme niveau siden før den 2den verdenskrig, har vi nu måttet se os nødsaget til at føre dem a jour, og fra og med dette hefte gælder da følgende priser: $\frac{1}{1}$ side kr. 200.—, $\frac{1}{2}$ 110.—, $\frac{1}{4}$ 60.—, $\frac{1}{8}$ 35.—, $\frac{1}{16}$ 20.— og $\frac{1}{32}$ 12.— pr. gang; hertil gives 10 pct. rabat for 4 gange og 25 pct. rabat for 12 gange.

Vi henstiller til de firmaer, som har interesser i disse særlige kirkegårds kredse og kirkegårdsfagmænd, og som endnu ikke har tegnet en annonce, at overveje, om det ikke var netop her, De skulle placere den. Oplysninger vedrørende avertering vil De finde på omslagets bagside, nederste kvartside tilhøjre.

Angående figurerne 103-4

Forfatteren til artiklen side 42 ff. i vort hovednummer har meddelt, at på grund af vanskelighed med på de enkelte steder at få kopieret film under en rejse, er han kommet til at forveksle et par billeder, hvilket han beklager. De ovennævnte figurer viser gravsten på Tønder kirkegård, og vi kan tilføje, at de er udført hos stenhuggermester H. C. Finsen, Vestergade, Tønder.

Frederiksberg devaluerer sine kirkegårdsledere

Iblandt kirkegårdsfolk har betegnelsen „Isenkræmmer“ i snart en generation været et mindre pænt ord, — ikke fordi man havde noget særligt at indvende imod folk, der ydede deres indsats på dette særlige felt indenfor handelen. Den odiøse klang fik betegnelsen først, da en mand af dette fag (som tillige var kommunalpolitiker) fik stillingen som inspektør ved 2 af *Frederiksbergs* kirkegårde. Det var i 1928, og skønt betegnelsen i gåseøjne har været levende siden, skulle vi dog ikke finde på at bringe den frem i dagslyset, hvis det ikke var sådan, at samme kirkegårdsstyrelse igen er ude om at udæske kritiken. Nu er det bare ikke det faglige, der krænkes, for de nyudnævnte i de stillinger, vi siden skal omtale, er såmænd så faglige og saglige, som tænkes kan. Men tiltrods herfor har man nu sted for sted lavet noget, der alligevel er meget beklageligt, altså ikke isenkræmmeri, men *devaluering*; man har devalueret embede efter embede.

Lad os kort rekapitulere.

For få år siden afgik inspektøren for *Frederiksberg Ældre* og for *Frederiksberg Søndermark* kirkegård med pension o. s. v. Kirkegårds mæssigt ville man da synes, at nu, hvor Søndermark kirkegård var i så stærk en udvikling, måtte der een til at afløse den afgåede ved hver kirkegård, altså 2 personer, — men go'mor'en! Der blev aldeles ikke 2 inspektørstillinger ud af det, — nej, der blev såmænd ikke engang opretholdt den ene, som fandtes. Allerede da begyndte man nemlig på sin private devaluering: een op og to i mente, d. v. s. en inspektør går, hvorefter en stilling bliver til en teknisk assistent og en anden til en bestyrer.

Dette var første devaluering. Den anden trådte i kraft pr. 1. marts 1951.

Den veltjente inspektør ved *Solbjerg* kirkegård afgik ved døden, — og hvad så? Jo, hurtigt forsvandt embedsboligen sammen med haven til andre funktionærer. Men så embedet? Også det devaluedes og igen efter skemaet een op og to i mente, — *in casu*: ingen inspektør, men 2 fuldmægtige!

Hvordan man har fundet på denne så temmelig fantastiske og utvivlsomt helt uholdbare løsning, at begravelssvæsenets ansvarshavende er en kontorchef, som sidder på Frederiksberg runddel, mens der på selve kirkegården på Fasanvejen kun findes 2 fuldmægtige, den ene til indvortes, den anden til udvortes brug, ja, det må man nok spørge om.

Og hvad har Frederiksberg så opnået? Uden at have krænket de kirkegårdsfaglige interesser har man opnået successive at devaluere 3 stillinger som ledende kirkegårdsfolk, og man har forflygtiget begrebet om stedets ledende person, hvor det ville være så naturligt, at hver kirkegård havde sin *ansvarshavende* inspektør, til hvem publikum med god ret og fuld tillid kunne henvende sig. Kommer man nu til Frederiksbergs hæderkronede Ældre kirkegård, ja så hedder det: Jeg er kun assistent, kontorchefen bor på runddelen, — eller på Søndermark: Vi har ingen inspektør, jeg er kun bestyrer, — og på Solbjerg? Her må fuldmægtigene (lige som de aldrig hastende tjenere på restauranterne) køre på devisen: Det er ikke mig, det er min kollega; eller lige som de andre kirkegårde: kontorchefen bor på runddelen. —

Ja, sådan kan det gå, når der skal spares og devalueres. Men at det netop skulle være i en konservativt styret kommune, at disse ledende embeder blev devalueret, ja, det kan jo nok give en noget at tænke på. —

Föreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndare

har udsendt meddelelse om, at den holder sit årsmøde i Helsingborg den 7. august. Næste dag gæster danske kirkegårdsinspektører foreningen i samme by, og den følgende dag er de svenske kirkegårdsforstandere gæster hos de danske med udflugt gennem Nordsjælland.

FRA DANSKE DAGBLADE

^{28/11} (Kr. Dagbl.): Begravelsestaksterne på Frederiksberg sættes 20 % op.

^{29/11} (Himmerland): Nu er arbejdet på den nye kgd. færdigt. Det har kostet betydelige summer — over hundrede tusinde kroner — men så får man også i Dronninglund Nordjyllands skønneste kirkegård. Det indvundne areal ligger dybt,

men gennem brede terrasser føres man ned på den nye kgd., der gennemrisles af en bred bæk. Når der til sommer bliver plantet, vil der være skabt en meget smuk hvileplads for Dronninglund kirkedistrikts døde. (*Bock & Endmose*).

³⁰/₁₁ (Sydsjæll. Soc. Dem.): Anlægget af den ny kgd. i Næstved (havearkitekterne *Boye & Preisler*) er nu tildels færdig, og en del af den er klar til at blive taget i brug. Der er indrettet en planteskole med ca. 20,000 planter stående til brug ved nyplantninger på kgd. Man har opfordret byens anlægsgartnere til at indgive tilbud på beplantning og græssåning af det areal, der er klar til at tages i brug. Efter arkitektens overslag ville dette arbejde kunne udføres for ca. 14,000 kr. Der var indkommet to tilbud, nemlig fra anlægsgartnerne *H. Hansen*, Riddergade, og *Verner Sørensen*, Kalbyrisvej. Det første var på 21,026 kr., det andet på 23,277 kr., altså betydeligt højere end arkitektens overslag, hvorfor der var enighed om at afslå tilbudene og lade arbejdet udføre af kgd.s egne folk.

⁶/₁₂ (Kristel. Dagbl.): Egebæksvang sogns menighedsråd har nu købt det tidl. omtalte areal, tilh. statskovvæsenet, til brug for en udvidelse af Egebæksvang kgd. Der har stået stor strid om udvidelsen af kgd., og både Naturfredningsforeningen og lokale kræfter har været i gang for at hindre det. Det drejer sig om godt 4300 kvadratm. til en købesum af 21,575 kr.

⁷/₁₂ (Horsens Soc. Dem.): Hvis udvidelsen af Vestre kgd. ikke påbegyndes indenfor det første årstid, vil de horsensianske kgd. i løbet af 11 år stå uden en eneste ledig gravplads. Midlerne til udvidelsen af Vestre kgd. er allerede bevilget af Horsens byråd, men man mangler stadig tilladelsen til at påbegynde arbejdet.

⁹/₁₂ (Berl. Tid.): Forslag om omdannelse af Kbh. Assistens kgd.s ældste afdeling som kulturmindeanlæg.

¹¹/₁₂ (Hejmdal): Sognerådet skal drøfte den af menighedsrådet fremsendte og af havearkitekt *Johannes Tholle* udarbejdede plan til udvidelse af Gråsten kgd.

¹¹/₁₂ (Sjællandsposten): Der er købt jord til udv. af Viskinge kgd.

¹²/₁₂ (Langel. Folkebl.): Kommunen garanterer for et lån på kr. 9500,00, som Tranekær-Tullebølle mhdsr. har optaget til udv. af kgd.

¹²/₁₂ (Ny Dag): Der er forhandlinger i gang om udv. af kgd. i Nr. Alslev.

¹⁵/₁₂ (Jydske Tid.): Ud v. af kgd. i Skanderup påtænkt.

²²/₁₂ (Nationaltid.): Julebesøget i De dodes have.

²⁹/₁₂ (Aalborg Amtstid.): Forslag om stor ny kgd.

til omkring ½ mill. kr. til afløsning af den gl. kgd. i Vejgaard.

1951:

⁴/₁ (Politiken): Æresborgers grav i Nyborg sløjfet.

⁹/₁ (Holbæk Amts Venstrebl.): Ud v. af Tveje-Merløse kgd. med 4500 m² ledes af kirkegårdsinspektør *H. D. Ørsted-Hansen*.

⁹/₁ (B. T.): Vore kgd. er en art museer.

¹²/₁ (Politiken): Borgmesteren i Nyborg beklager sløjfning af æresgraven.

¹⁶/₁ (Helsingør Soc. Dem.): Købet af jord til Espergærde kgd. er gået i orden.

¹⁸/₁ (Randers Dagbl.): Kgd.s-udv. i Hammel har kostet kr. 45,000.

²²/₁ (Tidens Tegn): Borgmesterkontoret i Kolding har i dag modtaget meddelelse fra arbejdsministeriet om, at det store kirkegårdsprojekt i den nordlige bydel er blevet godkendt. Arbejdet, der ialt er anslået til at skulle koste godt en halv mill. kr. og — når de forskellige vejanlæg regnes med — til godt 600,0000 kr., er godkendt som beskæftigelsesforanstaltning, og staten vil yde et tilskud til arbejdslønnen på 40 pct.

²²/₁ (Loll.-F. Folketd.): Rødby menighedsråd har vedtaget at udsætte kirkegårdsudvidelsen indtil videre, og indtægter på salg af gravsteder henlægges til et fond til denne udvidelse. Man motiverer udsættelsen med hensyntagen til de økonomiske forhold og til, at der, når Rødbyhavn får sin kirkegård, ikke bliver grund til så stor en udvidelse.

²⁶/₁ (Fyns Tid.): Der har i længere tid været arbejdet med planer angående udvidelse af Ringe kirkegård. Menighedsrådet har nu besluttet, at et præsteembedet tilhørende areal, der støder til den nuværende kirkegård og er beliggende nord for denne, udlægges til formålet. Projektet er udarbejdet af kirkegårdsinspektør *Raahauge-Askegaard*, Odense, og arbejdet udføres af entreprenør *Uffe Rasmussen & Søn*, Ringe. Fra Algade anlægges en vej til den ny kirkegård på et areal mellem missionshuset og fru bankdirektør *Jørgensens* ejendom.

³/₂ (Østsjæll. Avis): Anlæg af ny kgd. i Køge udskydes; man søger i stedet ligbrændingstanken fremmet ved tilskud.

⁴/₂ (Fyns Soc. Dem.): De døde bliver hurtigt glemt. Besøg på Odense kgd.

⁶/₂ (Vordingb. Dagbl.): Kgd.s-udv. v. Færgevej i Vordingborg er snart færdig.

⁶/₂ (Social. Dem.): Gentofte kgd. gav 124,580 kr. i underskud.

⁶/₂ (Sydfyn): Debat om vedtægt for Svendborg kgd.

- ⁷/₂ (Nordsjæll. Venstrebl.): Kgd.s-udv. i Hillerød lader sig ikke gennemføre p. g. af grundvandet.
- ⁷/₂ (Møns Folkebl.): Licitation over sten- og murerarb. på Borre kgd.
- ¹⁰/₂ (Randers Amtsavis): Nimtofte kgd. udv. m. 60 gravpl. og et kapel til kr. 16,000.
- ¹³/₂ (Ny Tid): Den ny kgd. i Vejgaard koster kr. 300,000.
- ¹³/₂ (Roskilde Dagbl.): Plan om udv. af Hvalsø kgd.
- ¹³/₂ (Sønderjyden): Graasten kgd.s-udv. bortliciteret. De indkomne tilbud var følgende: gartner Karstensen, Graasten, 2475 kr., Clausen, Hovgaard, 2870 kr., Thorkild Jensen, Sønderborg, 3230 kr. og H. Ulstrup, Graasten, 5155 kr. (havearkitekt *Johannes Tholle*).
- ¹⁵/₂ (Sønderjyden): Sønderjyllands kirkegårde; et stykke kulturhistorie.
- ¹⁵/₂ (Sønderjyden): Aabenraa kgd. er præget af grænselandet.
- ¹⁹/₂ (Viborg Stifts Folkebl.): Bjerringbro kgd. er udvidet.
- ²⁰/₂ (Fyns Tid.): Fredens sogn (Odense) vil med tiden få sin egen kgd. Der gennemføres nu en mekanisering af arbejdet på Assistenskgd.
- ²²/₂ (Djursland): Kolind kgd. udvides; murermester *Jens Jacobsen*.
- ²²/₂: Udv. af Skelskør kgd. bortliciteret: Dræning: Anlægs- og Kjul 14,435, do. Snerling 17,248, entreprenør Thirstrup 21,783, do. Carl Rasmussen 24,400, bygmester Teisen 15,856. Jordarbejde: Anlægs- og Hovgaard Andreasen 15,412, do. Kjul 22,454, do. Snerling 26,412, do. Sig. Petersen 38,690, entrepr. Thirstrup 36,892, do. Carl Rasmussen 19,500, bygm. Teisen 22,600, traktor-korpset Herlufmagle 19,370. Veje og gange: Hovgaard Andreasen 6504, Kjul 7860, Snerling 5395, Thirstrup 7748, Carl Rasmussen 9900, Teisen 7661. Anlægsgartnerarbejde: Hovgaard Andreasen 10,592, Nørgaard 7556, Kjul 8068, Snerling 10,500, Børge Jensen 11,820, Sig. Petersen 16,358, Frederiksen 16,538, Henry Petersen 11,850, Teisen 6728, Petersen, Søborg, 17,602. Vandindlæg: Kjul 2751, Snerling 4450, Teisen 2651, mek. Rasmussen 3009, Skelskør jernstøberi 2650, smedem. Møller, Skelskør, 2920, Carlo Larsen, Sorø, 4500. Indhegning: Kjul 2890, Snerling 3516, Henry Petersen 3500, Teisen 2615, Hillebrandts trådvarefabrik 3060, Den danske trådvarefabrik 3518, Hans Rasmussen 2830, Skelskør jernstøberi 2790, smedem. Møller 2615. (Havearkitekt *Georg Georgsen*).
- ²²/₂ (Herning Avis): Planer om udv. af Ikast kgd.
- ²³/₂ (Roskilde Tid.): Roskilde menes at have Danmarks laveste vedligeholdelsestakster.
- ²⁵/₂ (Nationaltid.): Lyngby vil anlægge central-kgd. på Borrebakken.
- ²⁶/₂ (Information): I konkurrence om kgd.s-planer for Örebro i Sverige faldt følgende præmier: Førsteprisen på 6000 kr. gik til de to aarhusianske arkitekter Leif Damgaard og Poul Nieport. Andenpræmien på 4000 kr. blev vundet af havearkitekt Georg Boye, København, i samarbejde med arkitektbrødrene Christian, Erik og Aage Holst. Trediepræmien vandtes af havearkitekterne K. Preisler og A. Thomsen samt arkitekt Mogens Anthon.
- ²⁶/₂ (Kristel. Dagbl.): Graabrødre kirkegård i Roskilde vil i løbet af nogle få år blive sløjfet, og der er nu stærke kræfter i gang for, at den bliver fredet. Byens lokalhistoriker, forfatteren *Arthur Fang*, og kirkegårdsinspektør *Hans Rønø* har gennem provstiuvalget bragt spørgsmålet for naturfredningsnævnet, som efter al sandsynlighed om kort tid træffer bestemmelse til fordel for de lokale fredningsbestræbelser. Gennem fredningen vil man bevare Weyses og Gustav Wiedes grave, samtidig med at kirkegården henlægges som parklignende areal.
- ²⁷/₂ (Horsens Folkebl.): Horsens Vestre kgd. skal udvides.

FRA NORSKE DAGBLADE

- ¹⁵/₁ (Telemark arbeiderbl.): Utv. av kgd. i Sauherad.
- ¹⁹/₁ (Hamar stiftstid.): Kgd.s-planene i Brimundsdal.
- ²⁵/₁ (Moss Avis): Den ny kgd. i Moss foreslås lagt på Høienholm.
- ²⁶/₁ (Nidaros): Leinstrand får en moderne og pen kgd. I vedtægten hedder det bl. a.: Gravminner skal settes opp av naturstein og ikke være høyere enn 1,20 meter. Polering og glassering av støttene og innsatte ruter av glass, marmor etc. er forbudt, og på gravene må ikke forekomme duer, figurer, fotografi, småstas av porselen, metall eller liknende. Gravene skal gjøres i stand i høyde med bakken uten haug, og ingen grav skal ha særskilt innramming av hekk, stakitt, hellegang eller liknende. Utstyret på grava må meldes til kirkevergen og godkjennes av denne.
- ²⁹/₁ (Demokraten): Nye vedtekter for kgd. i Glemmen skal behandles av herredsstyret.

FRA SVENSKA DAGBLADE

- ²⁶/₁ (Härjedalen): Gravplats i Högvålen (Tännäs) skal iordningst. etapevis.
- ³⁰/₁ (Katrineholm Kuriren): Udv. av Björkvik kgd. (trädgårdskonsulent *Gösta Johansson*).

$\frac{1}{2}$ (Ny Dag): Mer mark för kgd. i Nacka.

$\frac{1}{2}$ (Gränna Tidn.): Udv. av kgd. i Gränna kan påbörjas.

$\frac{26}{2}$ (Svenske Dagbl.): Danskar skapar nya kgd. (se under s. dato Fra danske dagblade).

Smålandsfolket nr. 18: kgd.s-bygge i Lenhovda.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Anlægsgartneren, januar: Privat anlægsgartner-nervirksomhed kontra kommunernes, stads-gartnerernes og kirkegårdsinspektørenes virksomhed (G. D.). — Februar: Svar til ovenstående (Aage Fich).

Blomster nr. 1: Kranse til en konges bære (Kg. Gustaf; G. D.).

Gartner-Tidende nr. 5: Placering af sommer-blomster på gravsteder (Henry E. Nielsen). — Nr. 8: Anvendelse af julekranse (Henry E. Nielsen). Ledelsen af Solbjerg kirkegård, Frederiks-berg (der er udnævnt 2 fuldmægtige: Hilsøe og Jelle; jvf. side 26).

Ignis nr. 1: Denna måned. Kyrkogårdarnes areal i Malmö er större än Simrishamns hela stadsom-råde. Vad kostar inte kyrkogårdarne. Ransonering av gravar. — Om förekomst av ädelmetaller i kre-mationsaska (bergsingeniör Kurt Jeanson). Urnlund i Båstad af G. V. Walberg (Östern Kjärulfs-gård). Minnestunderna (allehelgensdagterne). — Nr. 2: Regionsplanera (J. Henry Lloyd). Minneslund för askor i Brookwood (England). Grav-stener I og II. — Nr. 3: Allför pietetslöst (N. G. Gejvall om tandguld m. m. i asker). Vänersborgs krematorium 20 år. Direktørskifte i Stockholm stads kyrkogårdsnämnd (jvf. side 18). Urnlund och kyrkogårdar i Kristinehamn (kyrkoskrivare Holger Jonsson).

Landsbygraveren nr. 1: Nytårsbetragtninger (lønninger m. v.; Johs. Mortensen). Hækkeklippe-maskiner (Holger Nielsen). — Nr. 2: Nogle be-tragtninger (om løn og arbejdstimer. Det er nu (om beskæring m. v., Ingv. Norlyck). Rensning og oppudsning af mindeplader (J. B. Jensen) m. m. — Nr. 3: Forskellige tips (om granpyntning; K. Sørensen). Pension, efterløn eller understøttelse (Johs. Christensen). Kirkepyntning (E. M. Bertel-sen) m. m.

Menighedsrådenes blad nr. 1: Hvem ejer kirke-gårdene? — Nr. 2: Ganløse kirke (om fritlægnin-gen).

Pharos, februar 1951: The Burden of Burial (Herbert Jones). Georg Bernhard Shaw (kremation i Golders Green). Table of Cremations in Great Britain. since 1885. International cremation Congress (København., 23.—26. maj, program; se for-an s. 17—18).

Præsteforeningens blad nr. 3: For hvis skyld be-gravelse? (for den døde eller dem, der følger; lig-prædikener; Niels Nøjgaard). — Nr. 10: Gamle danske gravskrifter (opfordring til indsamling af).

Stenhuggertidende nr. 1: Året 1950 (betragtning-er bl. a. over gravmælekunsten; Karl Hansen Glem). — Nr. 2: Boganmeldelse (bl. a. betragt-ninger over gravmælerne og kgd.). Gravsten sendes til Canada. To søskendes proces om et grav-sted.

The American Cemetery december: Legal Point-ers for Cemetery Officials (A. L. H. Street; In-come taxes and papetual care). It took 113 Year to recover the Body of John Paul Jones (Morgan Cunningham). St. Catherine Begins its second Half Century. — Nr. 2: Cemetery Lore, Legend and Costums in New Orleans. How a Country Cemetary in Oklahoma „went to Town“. In Memo-ry of the Gloucester Fishermen Lost at Sea.

BOGANMELDELSER

Dansk Tidsskrift-Index. 35. årg. 1949, 8°, 504 s., Nyt nord. forlag, Kbh. 1950.

Fremkomsten af tidsskrift-indexet imødeses al-tid med glæde, og det må ikke gerne komme senere end de 11 måneder efter at det registrerede er trykt, — helst så man fremkomsten fremskyndet noget. Det noteres med tilfredshed, at de 2 sidste årgange har indeholdt register også over forfat-ternes arbejder; det letter ofte arbejdet med at finde emnet. Kirkegårde findes i decimalsystemet under 71,95, billedhuggerkunst under 73, an-lægsgartneri under 63,51, begravelsesvæsen o. l. under 61,48 (i år intet registreret) og kirker, ka-peller og krematorier under 71,8; ligbrænding er ikke registreret for sig. Vi genfinder i det regi-strerede meget af VKs stof, men kun lidet om vore emner udenfor dette blad.

Danmarks Billedhuggerkunst fra Oldtid til Nu-tid; redigeret af V. Thorlacius-Ussing, 8°, 500 s., Hirschsprungs forlag, Kbh. 1950. kr. 45,—.

Som medforfattere til dette digre værk om skulpturer i Danmark har redaktøren haft en række kapaciteter, som hver behandler deres sær-lige emne, nemlig professor Johannes Brøndsted, direktørerne M. Mackeprang, Poul Nørlund og Chr. Axel Jensen, professor Chr. Elling og endnu flere. Emnerne har bl. a. været: Skulptur i oldtiden, romansk stensklulptur, træ og metal i middel-alder, barok, rococo, Thorvaldsen, Kai Nielsen og endnu flere, — hver for sig behandlet på den måde, der har været den pågældende forfatters egen. Læsere af VK vil i særlig grad være inter-esseret i, hvad værket indeholder om gravmæler, og lad det være sagt straks, at det ikke er lidet. Vi

minder om, at det største bevarede skulpturværk fra Danmarks oldtid er den store runesten i Jelling, og at også den romanske tidsperiode rummer interessante gravmæler i det frie på kirkegårdene; måske er disse kunstnerisk ikke så interessante som døbefonte m. m., men så har de interesse på anden vis. Renaissancens og barokperiodernes adelige og fyrstelige gravmæler i kirker og katedraler har ydet meget væsentlige træk til disse tidsperioder, og hvad har ikke en *Wiedewelt* og den senere *H. E. Freund* samt de endnu senere *Skovgaard* ydet til gravmælekunstens udvikling! Skade kun, at det er dusinmonumenterne, som i vor masseproduktions tidsalder har fået overtaget. Vi anbefaler med glæde værket til vore læsere; der er meget af værdi at hente deri, og mange billedhuggere er omtalt og deres værker beskrevet. Det er ikke i valget af dem, der er nævnt, man måske vil kritisere værket, men i dem, man savner, — blot et navns nævnelse kunne have haft sin værdi. Ved værkets tilblivelse har Ny Carlsberg-Fondet måttet træde til med sin ene direktør som redaktør samt med et pengebeløb.

Stadens Kunst. Københavns kommunes kunstfonds virke 1897—1947. Redaktion: Sigurd Thorson. 4°, 248 s., i kommission hos Schultz, Kbh. 1950.

På fint, norsk krideret kunsttrykpapir og med et væld af fortrinlige illustrationer har Københavns kommune under ovenstående navn udsendt noget, som kaldes en beretning, men som er blevet en lækker billedbog, især om skulptur og malerkunst i stadens øje og med en dertil afpasset beskeden tekst, der dels kort fortæller om forhandlingerne ved de enkelte kunstværkers erhvervelse, dels registrerer såvel kunstnerne og kunstværkerne som derudover tillige meddeler oplysning om, hvilke bygninger der er præmierede i de enkelte år og hvilke arkitekter, som har lagt navn til dem. Det er således en slags fører i kunst på offentlig plads og i offentlige bygninger (rådhuset og nogle skoler), men ifølge sagens natur medtager den ikke al kunst, der sådan kan ses, idet der også har været andre givere af kunst, f. eks. ikke mindst brygger *Jacobsen*. Vi ser således ingen lurblæsere i værket. Værkets titel bliver på den måde noget misvisende, men det får tilgives for det ypperlige, som er præsteret. Ikke mindst må man glæde sig over, at kunstnerne i videste forstand får deres navne på prent i forbindelse med deres værker, for ofte går jo navnlig arkitekternes navne i glemmebogen hos det store publikum. I forbindelse med de manglende navne i Danmarks billedhuggerkunst (se foreg. anmeldelse) skal vi her nævne, at i „Stadens Kunst“ findes bl. a. følgende billedhuggere, som førnævnte værk

ikke har fundet anledning til at nævne: Max Andersen, Arne Bang, J. B. Bregno, Gunnar Hammerich, Frantz Viggo Hansen, Johs. Hansen, Sv. Jespersen, Sv. Lindhardt, Svejstrup Madsen, Luckow-Nielsen, Plockross Irminger og endnu flere. Af kirkegårdsarbejder nævnes og afbildes Arne Bangs: For de faldne 1940 (Vestre) og Sv. Rathsacks portalrelief (sammesteds) samt Poul Søndergaards mindesmærke for ofrene 1943—45 (Bispebjerg). — Desværre kommer kun 300 af værkets eksemplarer i boghandelen.

Kristian Hald: Vore Stednavne. 8°, 256 s., Gad, Kbh. 1950.

Hvor skal man dog være forsigtig med at tolke et stednavn. — Hvem ville for eksempel ikke være bombesikker på, at stationsbyen Langå, som både er langstrakt og ligger ved en å, naturligvis har fået sit navn af disse forhold; og så er sagen dog den, at den har fået navn af en høj (den ligger iøvrigt også højt), idet -å er afledet af endelsen -u, som atter er opstået af høgh eller høj! At man ikke uden videre kunne udlede, at Sengeløse betyder byen (sognet) uden senge, er klart, men forklaringen for ordet (s. 64) er dog alligevel ganske chokerende. Og her går man og tror, at de såkaldte kortnavne som Sir, Bur, Naur, Vemb og endnu flere vestjyske naturligvis må være oprindelige og meget gamle — og så hævdes det uden videre, at de blot er rester af længere navne (s. 180 fl.). „Sådan er der så meget,“ kunne man sige. Og det er der virkelig!

Henning Henningsen: Kirkeskibe og kirkefester. Søhistoriske skrifter III, 8°, 176 s., ill.; Høst & Søn, Kbh. 1950.

Den ejendommelige skik at hænge et sejl-skib op i kirken kan ikke forklares blot ved en ideassociation (Kirkeskib-skib i kirke) og det binder heller ikke udelukkende i en tilknytning til erhvervslivet i sognene, eftersom der findes en mængde kirkeskibe i sogne uden den ringeste mulighed for sejlads til havs (f. eks. i hedeegnene i Jylland). I den udmærkede bog om disse skibe hævder forfatteren, at oprindelsen til ophængningen kan være dette, at man vil yde votivgaver, mindegaver, prydgaver, standsgaver eller symboliske og nationale gaver. Der er omtalt 871 kirkeskibe, hvoraf Svendborg amt har flest (90) og Bornholms amt færrest (17). Over halvdelen af de eksisterende skibe er fra tiden efter år 1900, mens kun 1,6 % er fra før 1700, dog må naturligvis nogle anses for at være gået tabt. Særlig interessant er skikke med processionerne, som kendes bl. a. fra Egense og Marstal. Det er en nydelig bog med gode illustrationer på pænt papir.

Alwin Seifert: Italienische Gärten. 4°, 112 s., Georg D. W. Callwey, München 1950. DM. 12,50.

Det er en nydelig billedbog med en snes sider tekst og resten billedsider på krideret papir, een illustration på hver side. Der omtales og afbildes 13 af Italiens smukkeste haveanlæg fra højrenaisance og barok, og blandt disse får selvfølgelig villa d' Este i Tivoli den meste plads. Derimod går forfatteren ganske uden om det 20. århundredes rigmandshaver. At vandet i sine mange former og indfatninger (kaskader, kanaler, springvand m. v.) må dominere billedstoffet er en naturlig følge af, at det også dominerer i virkeligheden syd for alperne; det er en betingelse for liv, og det er oplivende motiv. Ikke uden dobbeltbetydning kaldes et af de beskrevne anlæg for Villa Aquaviva. Bogen anbefales som en let og pæn introduktion for en rejse i Italien og som en begyndelse for videre studie af dennes havekunst.

R. Broby-Johansen: Verdensmestre. 8°, 208 s., 391 ill., Gyldendal, Kbh., 1950, kr. 14,50.

Man kan blive verdensmester i boksning, svømning og meget andet, og der er bestemte kriterier herfor. Man kan også blive olympisk mester i digtekunst. — Men hvordan blive verdensmester i maleri? Hvem bestemmer dette? Til eksempel citeres s. 27 i nærv. bog: Ikke en eneste af impressionisterne fra 1870 til 1900 blev udmærket med den franske stats officielle Rom-pris ... og ikke et eneste af de 30 navne, som opnåede denne anerkendelse, nævnes (i dag) med andet end kuriositetens interesse, mens det er let at nævne 30 impressionister fra perioden, som nu er verdensnavne. Eller s. 22: Et værdiløst billede bliver ubetaleligt, ifald der opdages et af de store signaturer på det, og mister sin pris i fald den viser sig at være et falsum. Selv har forf. udvalgt 10 verdensmestre, og i sin skildring af *Leonardo de Vinci* siger han (s. 51), at dennes verdensry bygger på 2 billeder; en uægtefødt, kejthåndet altmuligmand fra 14—1500-erne grunder sit verdensry i 1900-erne på siger og skriver 2 billeder. Og på hvilket grundlag er mestrene kåret? Et af *Rembrandts* berømteste billeder (Nattevagten) har århundreder bedømt på grundlag af mørknet snavs og ferniseringer; nu, da det er blevet rensat, benævnes det som en solskinsscene! Og med en produktion af 750 malerier, 350 raderinger og over 2000 tegninger gik han (*Rembrandt*) forarmet i graven. Og *van Goghs* billeder var usælgelige, mens han levede; men hans billeder hænger nu i millionærernes paladser og de store musæers gravkamre (s. 184). — I sin bog standser forfatteren ved 1890; hans skildringer af malernes liv og teknik er spændende som nogen kriminalroman, — hans friske subjektive syn på tingene og hans korte og knappe, men livfulde sprog gør tillige med en typografisk blæn-

dende opsætning verdensmestre til en bog, man nødigt lægger fra sig, før den er læst til ende, — og så begynder man forfra igen.

Gustav Allinger: Der deutsche Garten. 4°, 300 s., F. Bruchmann KG., München, 1950. DM. 28,00.

I den foreliggende smukke bog har den kendte tyske havearkitekt *Gustav Allinger* givet en personligt præget skildring af den tyske have i fortid og nutid, og i bogens undertitel (dens væsen og skønhed) ligger det program, forfatteren har stillet op. Der er lagt stor vægt på egne hjemmet, haveboligen, og i afsnittet om nye haver (nutidige) har han selv udført alle de gengivne planer. Han går ikke helt uden om de offentlige anlæg og nævner således bl. a. nogle tal for behovet af kirkegårde, ligesom der gengives plan til en enkelt af sådanne. Hensynet til landskabet, betydningen af haverne for menneskene og haven som kunstværk ligger som en grundtone i både teksten og de mere end 400 illustrationer, hvoraf en ikke ringe del er farvetryk. Både forlag og forfatter har megen ære af bogen, der har bud også til nordiske lande, og som er med til påny at placere tysk faglitteratur i en fin klasse.

Paxmann: Lebendiges Grün im Wasserbau, I; 8°, 106 s.; Wilhelm Ernst & Sohn, Berlin-Wilmersdorf, 1949. DM. 9,00.

I dette hefte udreder ministerialråden i kritiske betragtninger forholdet mellem vandbygning (kanalanlæg, flodreguleringer m. v.) og landskab og anfører bl. a. det vigtige, at det er ikke nok, at landskabsgartneren har kendskab til virkningen af træer og buske i parker og anlæg, men han må også studere, hvori skønheden i de forskellige landskabsbilleder består. Han må finde ud af, hvorved vandbygningsanlæg virker forstyrrende i landskabet og hvorledes de kan indarbejdes harmonisk i dette; og han må konstatere, hvorledes der af vandbygningsarbejder kan skabes noget, som foruden at tilfredsstille trafikale o. l. krav også kan give noget for den, som i landskabet søger rekreation og naturskønhed.

Lorentz Bolin och Lennart O. A. von Post: Floran i färg. 8°, 212 s., Hugo Gebers förlag, 2. opl., Stockh. 1950. Kr. 6,75 sv.

Med farveillustrationer af *E. Hahnwald* og forord af de 2 forfattere er gengivet 7—800 svenske vilde planter i beskrivelse og afbildning i et nydeligt værk i lille oktav, hvortil føjer sig forklaringer over botanisk terminologi, oversigt over plantesamfund samt både botaniske og svenske plantenaavne. Det er hovedsagelig de almindeligt forekommende vækster, som er omtalt, men der er dog også medtaget nogle mere sjældne, nemlig

nogle, som er almindelige i Sveriges nabolande. Bogen er beregnet for børne- og ungdomsskoler. — Vi kunne ønske os en tilsvarende på dansk, men i mangel heraf anbefales nærværende.

RESOLUTIONER m. m.

Kirkeministeriets Skriv. (18/1 1944) (til Stiftamtmanden og Biskoppen over Lolland-Falsters Stift) ang. Udgiften ved Anskaffelse af brandfri Skabe til Opbevaring af Kirkebøgerne og Kirkens hellige Kar, jfr. Ministeriets Cirkulære af 2. December 1943.

I et med Stiftsøvrighedens Skrivelse af 21. December 1943 hertil indsendt Andragende har Falsters Søndre Herreds Provstiudvalg paa Foranledning af Ministeriets Cirkulære af 2. Derember 1943 angaaende Foranstaltninger til at undgaa Ødelæggelse af Kirkernes hellige Kar og Kirkebøgerne som Følge af Krigsbegivenheder forespurgt, om de eventuelle Udgifter ved Anskaffelse eller Forbedring af brandfri Skabe til Opbevaring af Kirkebøger i Tilfælde, hvor Kirken ikke er selvejende, paahviler Præstelønningskassen og Sogneraadet, henholdsvis for Hoved- og Kontraminsterialbøgernes Vedkommende, eller i begge Tilfælde Kirketiendejeren.

Provstiudvalget har derhos forespurgt, hvem der — i Tilfælde af, at Kirken ikke er selvejende — skal afholde udgifterne...

I Anledning heraf skal man tjenstlig meddele til Efterretning og videre Bekendtgørelse, at Udgifterne vedrørende Indretning af brandfrit Skab i Præstegaarden bør udredes af Præstelønningskassen, hvad enten Rummet tænkes anvendt alene til Kirkebøgerne og til Arkivsager eller tillige til Opbevaring af Kirkens hellige Kar, medens en eventuel Udgift til brandfrit Rum i en Kirke i Tilfælde, hvor Kirken er selvejende, udredes af Kirken. Saafremt Kirken skulde være i Privateje, og Kirkeejeren vægrer sig ved at udrede Udgiften, finder Ministeriet intet at erindre imod, at Udgiften afholdes af Menighedsraadskassen.

Dersom der til Brug ved Opbevaring af Kontraminsterialbøgerne ønskes anskaffet et særskilt brandsikkert Skab til Anbringelse hos en Kirkebylærer, og Menighedsraadet tiltræder dette, finder Ministeriet intet at erindre imod, at Udgiften her ved udredes af Kirken, dersom denne er selvejende, eller — saafremt Kirken er i Privateje — af Menighedsraadskassen, idet man iøvrigt forudsætter, at det sædvanligvis vil være muligt, eventuelt efter Forhandling med Sogneraadet, at faa Kontra-

ministerialbøgerne anbragt paa tilstrækkelig sikker Maade sammen med Skolens Arkivalier uden Udgift for Kirken.

Kirkeministeriets Skriv. (16/2 1944) (til Ministeriet for Handel, Industri og Søfart) ang. Indbetaling blandt Stiftsmidlerne af nogle paa Sparekassebog indestaaende Gravstedskapitaler, der efter Vedligeholdelsestidens Udløb skulde tilfalde Kirken som Ejendom, m. m.

Ved hoslagt at fremsende Afskrift af en fra Vejstrup Sogns Menighedsraad modtagen Fortegnelse over nogle Vejstrup Kirke tilhørende, paa Kontrabøger med Sdr. Bjært og Vejstrup Sogns Sparekasse indestaaende Kapitaler til Beløb ialt 4967 Kr. 26 Ø., hvilke Kapitaler udgør Vederlag, som er indbetalt til Sparekassen til Sikring af Vedligeholdelsen af en Del Gravsteder paa Vejstrup Kirkegaard, skal man under Vedlæggelse af Sagens tidligere Akter samt af Afskrifter af Skrivelser herfra af 20. Maj og 20. Juli 1943 til Stiftsøvrigheden over Haderslev Stift henstille til Handelsministeriet at foranledige, at det paalægges Sparekassen at indbetale til Stiftsmidlerne de i Fortegnelsen anførte Kapitaler med Undtagelse af følgende: — — — — —

idet bemærkes, at Vederlaget for Kirkens Overtagelse af Vedligeholdelsen af Gravsteder, der er lægges med et Beløb en Gang for alle, ifølge kgl. Anordning angaaende Kirkegaarde af 10. December 1927 § 18, Stk. 2, skal oplægges blandt Kirkens Midler, jfr. Lov om Kirkers Bestyrelse af 30. Juni 1922 § 5, og at det er nærværende Ministeriums Opfattelse, at der ved Anbringelse af de paagældende Beløb i en Sparekasse foreligger Omgaaelse af fornævnte Bestemmelser, hvilken Opfattelse man finder bestyrket derved, at Sparekassen — bortset fra et Par enkelte Tilfælde — ikke har kunnet oplyse, hvem der har indskudt de paagældende Kapitaler og truffet Bestemmelse om Vedtegningerne paa de enkelte Conti, og altsaa formentlig ej heller vil kunne oplyse, hvilke private Personer, der eventuelt kunde optræde som berettede, samt endvidere ved den Omstændighed, at det i alle Tilfælde er overladt til en af Kirkens Funktionærer at hæve det til Vedligeholdelse af Gravstederne fornødne Rentebeløb, og endelig under Hensyn til, at de i Kirkegaardsvedtægten fastsatte Takster for Kirkers Overtagelse af Vedligeholdelsespligten sædvanligt synes at have været lagt til Grund ved Fastsættelsen af de Beløb, der er indbetalt for at sikre Vedligeholdelsen af Gravstederne.

(fortsættes)